

Oppimisen tuki varhaislapsuudesta toisen asteen siirtymään

Tampereen yliopiston ja Helsingin yliopiston tutkijoiden laatima selvitys Oppimisen tuki varhaislapsuudesta toisen asteen siirtymään: tasa-arvon toteutuminen ja kehittämistarpeet (Vainikainen ym., 2018) julkaistiin tänä syksynä. Selvityksen taustalla oli hallituksen puolivälitarkastelun päätös käynnistää selvitys erityisopetuksen kehittämistarpeista. Tarkastelun kohteena oli varhaiskasvatus, esiopetus sekä perusopetus toisen asteen siirtymään asti. Tässä käsitellään lyhyesti sitä selvityksen osaa, joka liittyy perusopetukseen. Varhaiskasvatuksesta on tässä lehdessä Mervi Eskelisen ja Maiju Paanasen artikkeli ”Lapsen tuen toteutuminen yksityisissä päiväkodeissa”, ja kokonaisuudessaan raportti on luettavissa Valtioneuvoston kanslian sivuilla.

Perusopetuksen tukijärjestelmä on ollut pitkään voimakkaassa muutoksessa. Vuoden 1998 perusopetuslaista alkanut muutosten sarja kulminoitui vuonna 2010 voimaan tulleisiin valtioneosuuslakien muutoksiin (1704/2009, 1705/2009) ja vuonna 2011 voimaan tulleisiin perusopetuslain muutoksiin (642/2010), joiden myötä siirryttiin oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestelmään.

Perusopetuksen tukijärjestelmän ja rahoitusjärjestelmän muutoksia seurattiin tutkimuksellisesti uusien mallien käyttöönoton jälkeen (ks. Jahnukainen, Kontu, Thuneberg & Vainikainen, 2015). Laajojen uudistusten luonteeseen kuitenkin kuuluu, että niiden jalkautuminen kestää aikansa, minkä vuoksi nyt oli tärkeää tarkastella, miten eri toimintamallit

ovat löytäneet muotonsa kunnissa ja kouluissa. Viimeaikainen tutkimus- ja tilastotieto osoittaa, että kuntien välillä on huomattavia eroja tuen tarjonnassa (Kirjavainen, Pulkkinen & Jahnukainen, 2014a, 2014b; Lintuvuori, Jahnukainen & Hautamäki, 2017).

Perusopetuksen osalta nyt julkaistun selvityksen tavoitteena oli tarkastella seuraavia osa-alueita: alueelliset erot tuen tarjonnassa, tuen toteutuspaikka, tehostettua ja erityistä tukea saaneiden oppilaiden toisen asteen siirtymä, valtioneosuusjärjestelmän muutos sekä käytössä olevat oppimisen tuen järjestelyt. Perusopetuksen osatutkimukset perustuivat laajojen arviointitutkimusten aineistojen jälkianalyysiin, vuonna 2012 ja 2018 toteutettuihin kattaviin rehtorikyselyihin sekä tilasto- ja rekisteriaineistoihin. Hanketta varten uutena aineistona kerätyn rehtorikyselyaineiston ohella hyödynnettiin siis myös olemassa olevia aineistoja, sillä hankkeen toteuttamiseen oli varattu aikaa vain kuusi kuukautta.

Selvityksen perusteella perusopetuksen rehtorit kokevat oppimisen ja koulunkäynnin tukimallin pääsääntöisesti toimivaksi, mutta resursseja ja asiantuntevaa henkilöstöä toivotaan etenkin osa-aikaiseen erityisopetukseen.

Tuen tasojen määrittelykriteereissä näyttää esiintyvän jonkin verran alueellisia eroja varsinkin tehostetun tuen osalta.

Toiselle asteelle siirtymistä selvitetessä kävi ilmi, että valtaosa tehostettua ja erityistä tukea saaneista oppilaista siirtyy muun ikäluokan tapaan toisen asteen opintoihin heti peruskoulun päätyttyä, mutta heillä siirtyminen on edelleen selvästi epävarmempaa kuin muiden oppilaiden.

Selvityksen mukaan tuen toteutuspaikkajärjestyksiä on hyvin monenlaisia. Toteutuspaikka ei käytettävissä olevien aineistojen perusteella suoraan heijastu oppilaiden arviointitutkimuksissa osoitettuun osaamiseen. Lisätutkimusta tulisi kuitenkin kohdistaa muun muassa oppilaan koulupäivän aikana vaihtuviin opetusryhmiin, siellä tarjolla oleviin resursseihin sekä todelliseen saatuun tukeen.

Valtionosuusjärjestelmän muutos vuonna 2010 ei ollut yhteydessä kuntien tuen tarjonnassa tapahtuneisiin muutoksiin. Sen sijaan esi- ja perusopetuksen laskennallisilla valtionosuuksilla oli lievä yhteys tuen kokonaistarjontaan kunnissa vuosina 2011–2014. Rehtorien kokemus resurssien riittävydestä vuoden 2018 aineistossa oli kuitenkin vahvasti yhteydessä heidän käsityksiinsä tukijärjestelmän toimivuudesta. Tarkempaa tutkimusta tarvittaisiinkin esimerkiksi resurssien erilaisten jakoperusteiden vaikutuksista käytännön tukijärjestelyihin.

Selvityksen tulokset osoittivat selkeitä jatkotutkimustarpeita kaikista osatutkimuksista. Selvityksen tulokset ja suositukset ovat luettavissa tarkemmin raportista. ■

Kirjoittaja

Meri Lintuvuori
Projektitutkija, väitöskirjatutkija
Koulutuksen arviointikeskus
Helsingin yliopisto
meri.lintuvuori@helsinki.fi

Selvitys:

Vainikainen, M.-P., Lintuvuori, M., Paananen, M., Eskelinen, M., Kirjavainen, T., Hienonen, N., ... & Hotulainen, R. (2018). *Oppimisen tuki varhaislapsuudesta toisen asteen siirtymään: tasa-arvon toteutuminen ja kehittämistarpeet*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 55/2018. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-606-5>